

12.2

MASIA/DEMOGRAFIA/ENTORN. LA NOVA PAGESIA: MODELS AGRARIS VINCULATS AL TERRITORI

NEUS MONLLOR I RICO

Consultora a Arrels a Taula

Conclusions

Les comunicacions que s'han presentat en el bloc sobre la masia, la demografia i l'entorn posen de manifest les conclusions que hi ha a continuació.

Pel que fa a la masia

- La masia és un element únic en la història de la societat catalana rural, a partir de la qual s'ha organitzat la vida familiar i laboral arreu del nostre país. Els canvis socioeconòmics de les darreres dècades, i sobretot a partir dels anys seixanta del segle xx, han introduït diverses dinàmiques que han afectat el món de la masia, la seva demografia i el seu entorn.
- Segons Eizaguirre i Crosas (2015) la masia es pot definir a partir de quatre ítems: 1) una edificació, una casa d'agricultor, 2) una institució política i social, majoritàriament una família, 3) una activitat casi exclusiva de produir béns agraris i de cuidar el bestiar, i 4) autogovern, autoabastiment i autogestió com a model d'organització territorial.
- Per a Esteve i Valls (2015) el mas és un element idiosincràtic del poblament de Catalunya, indistintament lligat a un tipus d'explotació agrària i ramadera de la terra i a un sistema de transmissió generacional del patrimoni.

Pel que fa als canvis socioeconòmics

- Esteve i Valls (2015) situen l'èxode rural i l'abandonament de l'activitat agrària com un procés progressiu que comença cap a l'any 1860 i que arriba fins als nostres dies. Diverses crisis socials i econòmiques releguen l'activitat dels masos enfront de les dinàmiques noves de les àrees més urbanes.
- Cal tenir en compte el canvi progressiu del model productiu de les explotacions agràries catalanes, sobretot des de 1955 (Reguant, 2015). Aquest canvi posa de manifest el pas d'una agricultura basada en la família i en els treballs manuals, a una agricultura cada vegada més mecanitzada i assalariada.

- S'ha de fer esment a l'evolució dels usos productius i reproductius de la masia (Monllor, 2015). La masia deixa de ser el node de les activitats productives i reproductives de bona part de la societat rural per esdevenir cada vegada més una edificació buida de contingut que refà els seus usos en funció de les noves tendències urbanes. Aquesta dinàmica crea situacions de col·lapse social i ambiental, en tant que les noves generacions no se senten atretes per la feina als masos familiars i en tant que moltes terres queden abandonades en perdre la seva funció prioritària.
- Tort (2015) posa de manifest com s'ha arribat a desprestigiar l'onomàstica genuïna en tenir poca consideració per la història i la cultura del lloc. Al mateix temps, també posa de manifest una revalorització en els darrers anys de noves nomenclatures que indiquen una major consciència.

De les diverses comunicacions se n'extreu la idea general que la modernització agrària del segle xx ha anat restant valor a la funció multidisciplinar de la masia, al mateix temps que des dels inicis del segle xxi hi ha molts dels atributs clàssics de la masia que es recuperen i es posen en valor.

Pel que fa al relleu generacional

- Les explotacions familiars ja no es traspassen únicament de pares a fills. Aquest fet provoca un trencament familiar, cultural i patrimonial, que afecta la funció de la masia i que posa en entredit una manera de fer ancestral vinculada a la figura de l'hereu.
- S'identifica una mutació estructural de la família pagesa que obre les portes a que nous models empresarials i d'organització social desenvolupin les tasques de producció d'aliments i de cura per l'entorn.
- La incorporació de pagesia nouvinguda al sector sense orígens agraris introdueix elements nous d'innovació, així com mirades alternatives al sistema agrari tradicional.
- S'identifica la nova pagesia com una generació de pagesos i pageses que desenvolupen la seva activitat en el marc del nou paradigma agrosocial, tant si són pagesia tradicional com pagesia nouvinguda, el que importa és que el seu model de producció defensa els valors d'un canvi de paradigma.

12.3

IMPACTE DE LES NOVES TECNOLOGIES I RECERQUES TIC

CARLES FOLCH I CASTELL

Tècnic de la Direcció General de Desenvolupament Rural del DAAM

El 2003, Kofi Annan, secretari general de l'ONU, en el discurs inaugural de la primera fase de la WSIS, Ginebra 2003,¹ va dir que "les TIC no són una panacea però poden millorar la vida de tots els habitants del planeta. Dispossem d'eines per arribar al Desenvolupament del Mil·lenni, d'instruments que faran avançar la causa de la llibertat i la democràcia i dels mitjans necessaris per a propagar els coneixements i facilitar la comprensió mútua".

Les TIC impacten en l'àmbit agrari en la producció, la comercialització i en la relació entre les persones. Hi ha molts exemples d'això: gestió de plantacions de fruita, canals de comercialització en línia, formació a distància, etc.

Les TIC no són una fórmula màgica, són eines. Mil·loren la vida de tots els habitants del planeta. Ajuden al desenvolupament i a propagar el coneixement.

(Vídeo: "Impacte de les noves tecnologies i recerques TIC", minut 00:30)

RuralCat, la comunitat virtual agroalimentària i del món rural

El 2002 el Departament d'Agricultura de la Generalitat de Catalunya crea el portal RuralCat per donar servei als professionals del món agrari. Des de 2009 la plataforma utilitza codi obert de programació. I a partir de 2014 es reconeix com l'instrument del Departament d'Agricultura per a la formació i difusió del coneixement als professionals de l'agricultura catalana.

El portal té quatre objectius: **informació**, com a canal de difusió de notícies; **formació**, com a plataforma de treball per a la formació a distància; **servei tecnològic**, ja que hi aporta eines de gestió especialitzades: gestió de plagues, dades meteorològiques, recomanacions de reg; **comunitat**, atès que crea espais de trobada per als diversos col·lectius del món agrari català.

Disposa de les **6 oficines virtuals**, espais transversals de temes específics: fertilització, reg, indústria agroalimentària, defensa fitosanitària, assessorament, fruita. Actualment compta amb més de 27.000 usuaris registrats. És

present a les xarxes socials a través de comptes a Twitter i Facebook, amb més de 4.000 seguidors a cada una de les xarxes.

Portal Ruralcat: <<http://www.ruralcat.net/web/guest>>

(Vídeo: "Impacte de les noves tecnologies i recerques TIC", minut 14:55)

Situació de les petites/mitjanes explotacions respecte a l'agricultura de precisió

L'agricultura de precisió és més que la utilització de sensors i eines de posicionament geogràfic, és realitzar accions correctes, en el moment precís i en el moment adequat. Un exemple el tenim en la utilització del mapa de vegetació, i en funció d'aquesta regular l'aplicació de fitosanitaris.

És bàsica la formació i Europa hi aposta. Fruit d'això són els grups de treballs de The Agricultural European Innovation Partnership (EIP-AGRI), *works to foster competitive and sustainable farming and forestry*. Uns grups que treballen per posar a disposició de les petites i mitjanes explotacions els coneixements i avanços tecnològics, i a la vegada treballar-hi conjuntament per trobar solucions als seus problemes.

L'abaratiment dels costos de les TIC cal aprofitar-ho amb els objectius següents: reduir la complexitat de les solucions, fer inversions de mica en mica que aportin solucions immediates, compartir el coneixement, trobar solucions senzilles i establir uns sistemes d'informació i de transferència.

La tecnologia és fonamental, però encara ho és més la formació. Per això són importants la implantació de grups operacionals que integrin els equips d'investigació i el sector productiu.

Portal EIP-AGRI: <<https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en>>

(Vídeo: "Impacte de les noves tecnologies i recerques TIC", minut 32:00)

La dinamització del territori a través de l'enfortiment del teixit empresarial

Des de l'àrea de promoció econòmica de la Diputació de Barcelona van detectar el 2008 com a sector emergent per al desenvolupament del territori, que creava ocupació i activitat econòmica, la producció i comercialització de productes agroalimentaris.

A través dels consells comarcals de la província de Barcelona a partir de 2007 amb un projecte pilot i des de 2010 amb un pla de treball per impulsar la xarxa de productes de la terra. Un dels primers objectius va ser la creació d'un cens d'empreses de productes agroalimentaris locals i de qualitat, a qui oferir el projecte. Actualment el cens el formen 1.047 empreses. S'han identificat i destacar 55 productes singulars amb la col·laboració entre d'altres de la Fundació Miquel Agustí i la Fundació Àlicia.

¹ Viquipèdia: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Tecnologies_de_la_informació_i_la_comunicació#cite_note-1>

El pla de treball té 7 línies estratègiques que engloben les actuacions que du a terme la xarxa en actuacions de formació, fires, assessorament, catàlegs, mercats.

Portal Xarxa Productes de la Terra: <<http://productes-delaterra.diba.cat>>

(Vídeo: "Impacte de les noves tecnologies i recerques TIC", minut 45:00)

L'experiència de la Fundació Guifi.net i el món rural

L'any 2000 el pagès ja disposa de portàtil, però no té connexió a internet. Aquest problema és la causa del naixement l'any 2003 a Gurb (Osona) d'aquest projecte, per les necessitats d'una granja de vaques. Es crea una xarxa Wi-Fi entre comuns, sense aprofitament econòmic, a cost just.

El 2007 es crea una fundació per donar cobertura jurídica i poder recollir el premi Nacional de Telecomunicacions atorgat per la Generalitat de Catalunya.

Té 25.000 nodes de connexió Wi-Fi, però es vol anar cap a la fibra. En aquest moment es pot donar i rebre 1 GB. Fins ara s'han invertit 6 M€ i el cost mensual és de 200.000 €. Amb dades d'Idescat, la comarca d'Osona és la que té més capacitat de banda d'accés a internet.

El projecte compta amb 3 pilars: la gent, les empreses i l'Administració pública, i el model econòmic que utilitza és el de comuns. Inspirat en les idees del premi Nobel Elinor "Lin" Ostrom.

Portal Guifi.net: <<https://guifi.net>>

(Vídeo: "Impacte de les noves tecnologies i recerques TIC", minut 58:50)